

Datum

4 februari 2022

Onderwerp

VNG inbreng debat Elektriciteitsnet, energie-infrastructuur & RES 9 februari 2022

Geachte woordvoerders energie en klimaat van de vaste Kamercommissie Economische Zaken,

U heeft op 9 februari (**LET OP: het debat is uitgesteld tot maart**) het debat Elektriciteitsnet, energie-infrastructuur & RES. Graag geeft de VNG u het standpunt van gemeenten mee.

Achtereenvolgens gaan we hieronder in op de volgende vier aandachtspunten:

- Klimaatdoelen voor 2030 worden onhaalbaar door schaarste op het elektriciteitsnet;
- Publieke regie gewenst op de regionale energie-infrastructuur;
- Snellere realisatie van infrastructuur is nodig;
- Regionale Energiestrategieën (RES) vragen om financiële continuïteit.

De klimaatdoelen voor 2030 worden onhaalbaar door schaarste op het elektriciteitsnet

Gemeenten en regio's krijgen de Regionale Energie Strategieën (RES) niet op tijd uitgevoerd.

Netbeheerders moeten steeds vaker 'nee' verkopen als nieuwe bedrijven of scholen een aansluiting aanvragen of zonnepanelen willen leggen omdat teruglevering niet mogelijk is. Ook wat betreft het afnemen van elektriciteit ontstaat schaarste. De ruimte op het net is inmiddels zo beperkt dat er wachttijden ontstaan voor hele wijken die willen aansluiten op een elektrische warmtepomp. En voor de industrie zijn er vertragingen van soms wel meerdere jaren tussen de gewenste uitvoeringsdatum zoals opgenomen in het MIEK en de voorlopige ingebruiknamedatum van elektriciteitsinfrastructuur in de investeringsplannen van Tennet. De ambities uit het regeerakkoord komen daarmee in gevaar. Maar de schaarste heeft ook andere gevolgen. Ook woningcorporaties die woningen willen overschakelen naar inductiekoken lopen vaker tegen problemen aan. Het uitblijven of ernstig vertragen van netuitbreidingen vormt een ernstige bedreiging voor het uitvoeren van de RES en de Transitievisies Warmte (plan hoe en wanneer wijken van het aardgas gaan) en daarmee voor het opgebouwde draagvlak in de lokale politiek en onder bewoners voor de energietransitie als geheel.

Publieke regie gewenst op de regionale energie-infrastructuur

Wij zien dat regie nodig is om de toekomstige energie-infrastructuur af te stemmen met gebiedsontwikkelingen. Gemeenten en provincies zijn aan het verkennen hoe zij die regierol, in samenspraak met rijk en netbeheerders, gezamenlijk kunnen oppakken. Deze overheden hebben het beste zicht op alle (ruimtelijke) opgaven in een regio en zijn daarnaast als democratisch gelegitimeerde partijen in positie om publieke waarden mee te nemen in een keuze voor de uitbreiding van een net.

Integratie van alle (sectorale) en ruimtelijk economische plannen tot een goed werkend systeem gaat niet vanzelf. Het vraagt om programmering, prioritering en afwegingen: want wat komt waar en wanneer? De decentrale overheden willen de verantwoordelijkheid pakken om de ontwikkeling van de regionale energie-infrastructuur in goede banen te leiden. Samen met de regionale netbeheerders en in afstemming met nationale programmeringstrajecten wordt dan geïventariseerd hoe vraag- en aanbod van energie zich op regionaal niveau ontwikkelt en tot welke (mogelijke) knelpunten dat leidt. Vervolgens kijken we gezamenlijk welke opties er zijn voor uitbreidingen van energie-infrastructuur en kunnen de decentrale overheden, in samenspraak met de netbeheerder, de keuze maken over welke uitbreidingen eerder en welke later plaatsvinden.

Het prioriteren van uitbreiding van energie-infrastructuur waarbij een maatschappelijke afweging plaats vindt is zeer wenselijk in tijden van schaarste. Het is nodig om met decentrale overheden en netbeheerders de mogelijkheden voor een alternatief voor het *'first come, first serve principe'* te onderzoeken. Op dit moment hebben netbeheerders een wettelijke plicht om partijen aan te sluiten op basis van dat principe'. Er wordt dus geen rekening gehouden met maatschappelijk belang. Hierdoor heeft bijvoorbeeld een casino voorrang op een ziekenhuis als het casino eerder een aanvraag heeft gedaan.

Onderdeel van de verkenningen voor alternatieven van dit principe zijn bijvoorbeeld een vergelijkbaar traject te lopen als bij de Wet Gemeentelijke Instrumenten Warmtetransitie, waarbij gemeenten (of decentrale overheden) ruimtelijke bevoegdheden krijgen om regie te voeren. Hierbij kunnen één of enkele artikelen in de Omgevingswet worden gewijzigd. Deze en meer juridische aspecten dienen op korte termijn verder uitgewerkt te worden om invulling te geven aan de mogelijke, maar zeer gewenste, regierol van decentrale overheden.

Wij vragen u om in het debat aandacht te geven aan:

- Na te denken over alternatieven voor het *'first come, first serve'* principe;
- Naast marktordening ook publieke waarden en snelheid een plaats te geven in netuitbreiding door een regierol voor decentrale overheden te ondersteunen en mogelijk te maken;
- Snel hierover afspraken maken gezien de effecten die schaarste nu al overal in het land veroorzaakt.

Snellere realisatie van infrastructuur is nodig

De energietransitie doet een grote aanspraak op de nu al schaarse ruimte, zowel bovengronds als ondergronds. Hierbij moet niet enkel gedacht worden aan het elektriciteits- en gasnet maar ook aan de beschikbare ruimte voor de warmtetransitie, waarvan gemeenten regisseur zijn. Vanuit deze hoedanigheid én hun rol in ruimtelijke ordening hebben gemeenten een goede positie om in nauwe afstemming met partners als netbeheerders en provincies een keuze te maken in het energiesysteem die samenhangt met ruimtelijke omgevingsplannen waarin meerdere ruimtelijke opgaven zich terugvinden.

Ten aanzien van ruimtelijke procedures stelt de minister dat versnelling van deze procedures op decentraal niveau noodzakelijk is om ruimte te maken voor de benodigde infrastructuur en dit de benodigde snelheid te geven. Onze aandachtspunten daarbij zijn:

- Dat gemeenten graag met het rijk en netbeheerders willen onderzoeken waar in het ruimtelijk proces versnelling te behalen valt zonder te tornen aan lokaal maatwerk en participatieprocessen zoals die in de nieuwe Omgevingswet wettelijk verankerd zullen worden;

- Dat er ook veel (tijds)winst te behalen valt aan het proces voorafgaand aan de formele vergunningsprocedure. Gemeenten willen samen met netbeheerders onderzoeken welke instrumenten ontwikkeld kunnen worden ter ondersteuning van het volwaardig en vroegtijdig meenemen van energie-infra bij ruimtelijke planvorming.

Regionale Energie Strategieën vragen om financiële continuïteit

De VNG is trots op de ambitie die is neergelegd in de RES 1.0 door alle regio's. Het Nationaal Programma Regionale Energiestrategie (NPRES) is een belangrijke schakel hierin geweest. We hopen dat het kabinet snel duidelijkheid geeft over lange termijn continuïteit voor de regio's zodat de regio's onverminderd door kunnen pakken richting de RES 2.0.

De uitvoeringskosten voor het klimaatakkoord zijn opgenomen in het coalitieakkoord, maar pas beschikbaar vanaf 2023. Daarmee valt er in 2022 een gat en komt de continuïteit van de uitvoering onder druk te staan.

- Wij willen u verzoeken aandacht te vragen voor continuïteit in de ondersteuning van de RES-regio's. Er zijn in 2022 meerjarige afspraken nodig over de ondersteuning van de decentrale overheden.